

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

bufferprocessen en ouderlijke werkvloer geeft de ouderbegeleider een verklaring voor opvoedingsproblemen en een focus voor de begeleiding. Als zich opvoedingsproblemen voordoen, moet het doel van ouderbegeleiding zijn: stagnaties in de bufferprocessen helpen opsporen en die stagnaties helpen repareren of compenseren.

Ik vond *Opvoedproblemen nader verklaard* een genoegen en een opsteker om te lezen, als ouder zowel als systeemtherapeut en soms ouderbegeleider. Dat Van der Pas in haar polemisch enthousiasme soms overgeneraliseert, zij haar van harte vergeven.

Jolanthe de Tempe



HELPEN BIJ PARTNERRELATIE-PROBLEMEN. HET PRAKTIJKBOEK

Alfons Vansteenwegen (2005).
Houten: Bohn Stafleu van Loghum,
ISBN 9031344397, pp. 287, € 31,50

Dit is de derde, herziene druk van dit boek, dat volgens de inleiding gebruikt wordt bij veel opleidingen. Het boek is bedoeld als handleiding die stap voor stap het verloop van een relatietherapie beschrijft. De belangrijkste interventies zijn het aanleren van een meer effectieve onderlinge communicatie en het oefenen met ander gedrag. Vansteenwegen c.s. behandelden op deze wijze ongeveer vijfduizend paren (p. 268) en onderzochten de effectiviteit van de methode bij 234 paren (p. 266). Het boek is ingedeeld naar beloop en interventies, met enkele toegevoegde hoofdstukken over specifieke onderwerpen, zoals seksuele problemen, beslissings- en scheidingsbegeleiding en problemen rond buitenechtelijke relaties. Een en ander wordt geïllustreerd met talrijke klinische voorbeelden. Na eerste contact en taxatiefase worden therapeutische technieken als structureren, tijdruimtelijke opstelling en cognitief herstructureren besproken. Voorts gaat het over het veranderen van de communicatie, het leren onderhandelen en

het oefenen in ander gedrag middels huiswerkopdrachten. Het afsluiten van de therapie vormt het laatste hoofdstuk. Dit alles lijkt overzichtelijk en bevattelijk. Het is weliswaar niet nieuw maar zou een soort leidraad kunnen vormen bij het verrichten van partnerrelatietherapie.

Hoe komt het dan dat het boek, ook bij herlezing, zo'n rommelige en onoverzichtelijke indruk maakt? Zoals vermeld heeft Vansteenwegen veel paren behandeld en een schat aan klinische ervaring opgedaan. Dit is niet terug te vinden in de kwaliteit van dit boek. De herziening van de vorige druk is beperkt tot het toevoegen van enkele hoofdstukken, maar de eerdere tekst is niet of nauwelijks geredigeerd. Voor een praktijkboek staan er veel 'theoretische' overwegingen in, die hinderlijk afleiden en weinig toevoegen. Vansteenwegen noemt verschillende strategieën maar verzuimt aan te geven wanneer welke strategie te volgen; bij welke paren of welke problemen pas je wat toe? Dit is het meest opvallend in het belangrijke hoofdstuk 10, 'Veranderen van de interactie', dat in het begin overzichtelijk de cognitief gedragstherapeutische lijn volgt maar 'ont-aardt' in een ratjetoe van verschillende technieken uit diverse richtingen met heel andere referentiekaders (pp. 182-195). Iets derge-

lijks gebeurt bij 'Relationele gevoelens in relatietherapie' (hoofdstuk 8) met het bespreken van de *emotionally focused therapy* van Johnson en Greenberg, een relatietherapie gebaseerd op de hechtingstheorie van Bowlby met een geheel eigen *evidence based* protocol. Vansteenwegen noemt enkele kenmerken (p. 107), geeft een voorbeeld (p. 107-108) en laat het daarbij. Vervolgens noemt hij het 'gevoelsgenogram' (p. 109) zonder enige voorafgaande uitleg over de functie en betekenis van het genogram. Het genogram over seksualiteit wordt geïntroduceerd met 'Bij sommige (welke?, TZ) seksuele relationele problemen kan het nuttig zijn na te gaan hoe seksualiteit door de generaties heen in de familie van oorsprong werd beleefd' (p. 218). Niets over de achtergronden, niets over gedachten over *family belief systems* of andere redenen om een genogram te maken.

'Interventies bij problemen met extradyadische relaties' (hoofdstuk 15) is tweemaal langer dan in de tweede druk en sterk verbeterd. Ongeveer eenderde van de populatie die in partnerrelatietherapie komt, zou problemen hebben rondom een liefdesaffaire van een der partners (p. 239). Vansteenwegen en Luyens hebben over dit onderwerp goedbezochte workshops gehouden en de tekst hier komt ermee overeen. De gepresenteerde voorbeelden en aanpak zijn consistent en instructief, al gaat de eerste casus over jaloezie zonder dat er sprake is van een derde.

Een goed hoofdstuk is het nieuwe over 'Bewuste aanvaarding' (pp. 197-199), een soort rouwtherapie over dat wat niet meer zal veranderen in de ander. Een partner stoort zich aan iets van de ander wat deze niet kan of wil veranderen. De taak van de therapeut is het paar te helpen hun verschillen en problemen onder ogen te zien, met

elkaar te praten over wat dat voor ieder van hen betekent en op grond daarvan te bespreken of en hoe met die verschillen is samen te leven (p. 198). Deze manier van werken sluit aan bij de alledaagse praktijk en doet recht aan de complexiteit van de paarproblemen. De therapeut heeft de gelegenheid te helpen de gevoelens en gedachten onder woorden te brengen en hoeft zich niet bezig te houden met welke communicatieregels worden overtreden. De kans is ook groter dat het over thema's gaat die het alledaagse overstijgen, zoals verschillen in 'relatieverwachtingen' op basis van verschillen in gezin-van-oorsprong, verschillen in *gender* of sociale klasse. Merkwaardig is dan weer de uitspraak over 'te grote verdraagzaamheid bij vrouwen uit de vorige generatie' (p. 199), alsof dat een statische eigenschap zou zijn van die vrouwen in plaats van een typisch relationeel fenomeen. Dit is een voorbeeld van onnodige toevoeging, evenals het noemen van relatieverslaving op dezelfde pagina. Interessant, maar niet in lijn met het hoofdstuk. De inhoud van het hoofdstuk wijkt af van de 'kookboek'-opzet van de rest van het boek, wat verwarring wekt.

Ook het hoofdstuk over weerstanden (pp. 200-210) is de moeite waard en zou meer voorin het boek beter passen. Weerstand is vooral voelbaar rondom de probleemdefinitie en gesprekshouding in de eerste sessies en moet dan ook aangepakt worden. Vansteenwegen wijst mijns inziens terecht op de valkuilen bij het doen van cotherapie (p. 209), maar had er wel wat meer over mogen zeggen dan deze twintig regels. De aanwijzingen voor de therapeut als het paar het huiswerk niet heeft gedaan (p. 210) getuigen van weinig creativiteit en komen wel erg schoolmeesterachtig over. De zin 'Recent komt het wel eens voor dat iemand relatietherapie vraagt als vlucht of weerstand

om niet in individuele therapie te hoeven' (p. 206) is onzin; hoeveel relatietherapieën helpen niet bij individuele problemen en hoeveel individuele problemen worden niet pas duidelijk in de intieme relatie! Op p. 215 'herstelt' de auteur dit: 'Vanuit pragmatische hoek luidt de vraag niet: is dit een relationeel of een individueel probleem? Maar wel: is het werkzamer, meer verandering mogelijk makend dit probleem op te vatten als relationeel of individueel?' Kunt u het nog volgen?

Helaas vormen deze voorbeelden geen uitzonderingen, het boek staat vol met tegenstrijdigheden, slordigheden en fouten. Zo zou de 'meest typische ingreep' vanuit systeemtherapie de therapeutische paradox zijn (p. 183) en zou typerend zijn voor het systeemdenken (en de psychoanalyse!) dat 'elke verandering slechts oppervlakkig werk is als de onderliggende ziekte, persoonlijkheidsstructuur of systeemstructuur niet veranderd is' (p. 216).

Het boek is geen echte herziening, er zijn wat hoofdstukken toegevoegd maar de tekst van de tweede druk uit 1996 is ongewijzigd. En dat geeft te denken, gezien de vele ontwikkelingen op het gebied van partnerrelatietherapie. Het boek is te beperkt om nog te kunnen dienen als onderlegger voor een opleiding, vanwege het ontbreken van een contextueel kader. Er is geen specifieke aandacht voor man-vrouwverschillen, voor homoseksuele paren, voor transgenerationele aspecten, voor cultuur en sociale klasse. Belangrijke redenen om paren te zien, zoals geweld in relaties, psychiatrische problemen van een van de partners maar ook het ouderschap,

worden niet of onvoldoende behandeld. Vansteenwegen is een gerenommeerd en vaardig clinicus, maar dit boek is ver beneden de maat. Er staat genoeg wetenswaardigs in en de casuïstiek is illustratief, maar de presentatie is dermate rommelig en slordig dat het boek zich niet leent als leer/praktijkboek. De onhelderheid heeft mogelijk te maken met de grote hoeveelheid referentiekaders (pp. 265-266), waardoor een eclectische prut ontstaat, die de lezer geen richting geeft. Omdat een theoretische achtergrond ontbreekt, blijft onduidelijk waarom de auteur de ene keer voor die en de volgende keer voor een andere interventie kiest.

Deze lezer is het gaan duizelen en ten slotte gaan irriteren. Wat vindt de auteur eigenlijk van relaties en van waarop deze zijn gebouwd? Wat ziet hij als wezenlijke valkuilen in de wederzijdse verwachtingen, waar moet je je bij neerleggen als partner, en als therapeut? Hebben mannen en vrouwen een verschillende aanpak nodig? Hoe kun je in therapie alleen maar de partners zien rondom hun echtelijke problemen als er ook kinderen zijn? Welke mensen, welke problemen lenen zich voor een gedragsmatige aanpak en wanneer moet je het gezin van oorsprong erbij betrekken? Of is dat gewoon afhankelijk van de voorkeur van de therapeut? Enkele van de vele vragen, waar Vansteenwegen vanuit zijn omvangrijke klinische praktijk vast wél een goed boek over zou kunnen schrijven.

Tim Zwaan

